

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Tervo, Hannu

Title: Maassamuutto muovaa Suomea uudennäköiseksi : alhainen lähtömuutto avainasemassa alueen kasvussa

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Palkansaajien tutkimuslaitos, 2019

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Tervo, H. (2019). Maassamuutto muovaa Suomea uudennäköiseksi : alhainen lähtömuutto avainasemassa alueen kasvussa. *Talous & yhteiskunta*, (4), 12-18.
<http://www.labour.fi/ty/tylehti/talous-yhteiskunta-4-2019/maassamuutto-muovaa-suomea-uudennakoiseksi-alhainen-lahtomuutto-avainasemassa-alueen-kasvussa/>

Maassamuutto muovaa Suomea uudennäköiseksi

– alhainen lähtömuutto avainasemassa alueen kasvussa

Pitkään jatkunut kaupungistuminen on kiihtynyt viime vuosina. Tällä hetkellä pärjäävät vain suuret kaupunkiseudut. Muuttoliike on tärkeässä roolissa tässä kehityksessä. Kaikilta alueilta muutetaan pois ja kaikille alueille muutetaan, mutta muuttovoittoa saavat vain harvat alueet. Alhainen lähtömuutto on avainasemassa.

Helsingin seutu ja monipuoliset korkeakouluseudut kasvavat, koska niiltä muutetaan vain vähän pois. Väkimäärään suhteutettu tulomuutto jää Helsingin seudulla yllättävän pieneksi, mutta seutu kasvaa nopeimmin, koska sen lähtömuutto on vielä pienempää. Pitovoima ratkaisee.

Kaupungistuminen ja maaseudun autioituminen ovat prosesseja, jotka ovat saaneet alkunsa jo kauan sitten käynnistyneestä rakennekehityksestä. Alueellinen muutos on herättänyt huolta ihmisissä eri aikoina. Lyhytkin käväisy Kansalliskirjaston digitoimassa historiallisessa sanomalehtikirjastossa osoittaa, että asiasta on kirjoitettu ja keskusteltu paljon.

Esimerkiksi Helsingin Sanomien edeltäjä Päivälehti kirjoitti 23. lokakuuta 1901 ”maalaistyöväestön muuttamisinnosta” ja siitä vieroituksesta, jonka suurempien kaupunkien elämä mukavuuksineen, huvituksineen ja mahdollisuuksineen tarjoaa. Savon Sanomissa oli 29. tammikuuta 1913 tulevaisuuden yhteiskuntaa käsittelevä artikkeli, joka alkoi seuraavasti: ”Nykyinen yhteiskunnallinen ja sivistyksellinen kehitys käy siihen suuntaan, että kaikki ihmiset pyrkivät kaupunkeihin.” Artikkelin maalaili

synkkää kuvaa tulevasta kehityksestä, jossa ”maaseutu autioituu ja kuolee ja toisaalta kaupungit kasvavat ylen määrin ja köyhtyvät samassa mitassa ja yhteiskunta tulee yhä tyytymättömämmäksi ... maaseutua käy asumaan korppi, karhu ja korppi, kaupunkia nälkä, kuihtumus ja kapinanhenki”.

”Helsingin seutu ja yliopistoon tukeutuvat vahvat kaupunkikeskukset ovat kasvaneet voimakkaasti samalla kun muut kaupungit ja maaseutu ovat menettäneet väestöään.”

Urbanisaation edetessä Suomi on tiivistynyt ja samalla autioitunut. Erityisesti Helsingin seutu ja yliopistoon tukeutuvat vahvat kaupunkikeskukset ovat kasvaneet voimakkaasti samalla kun muut

kaupungit ja maaseutu ovat menettäneet väestöään. Viimeisinä vuosikymmeninä myös pienempien kaupunkien väestö on vähentynyt eivätkä kaikki maakuntakeskuksetkaan ole kasvu-uralla. Asuttu- ja neliökilometrejä maan pinta-alasta poistuu kiihtyvästi ja autiotalojen määrä kasvaa.

Kaupungistumisen myötä toteutuva kasautuva kasvu näkyy niin Suomessa kuin muissakin maissa. Talousnobelisti **PAUL KRUGMANIN** (1991) lanseeraama aluekasvumalli, ”New Economic Geography”, formalisoi jo 1950-luvulla esitetyn kumulatiivisen kasvun idean pyrkien selittämään, miksi tapahtuu alueellista keskittymistä ja talouden sisäsyntyistä jakautumista keskuksiin ja periferia-alueisiin. Mallin mukaan kasvu pyrkii lukkiutumaan muutamille alueille kasautuvien, kasvaviin tuottoihin nojautuvien kehitysprosessien seurauksena. Näillä alueilla on ollut jokin alkuetu, kenties vain pienikin. Myös po-

HANNU TERVO painottaa, että maassamuuttoa tulisi tarkastella seutukuntien välisenä, ei kuntien välisenä kuten yleensä tehdään.

VEROTUS, TULONSIIRROT JA ASUMISKUSTANNUKSET TASOITTAVAT ALUE-EROJA.

sitiiviset odotukset voivat tukea alueen kasvua, käynnistääkin sen. Pienet erot kääntyvät nopeasti suuriksi, kun onnekkaille alueille muuttaa suuri osa yrityksistä ja ihmisistä. ”Kaupungistumisen varjo” synkentää takamaiksi jääneiden alueiden kehitystä.

Aluelähtöisesti katsoen alueellinen tasapaino on järkkynyt, mutta ei ihmislähtöisesti tarkastellen (TERVO 2019). Kaupungistumisen myötä tuottavuus on kasvanut ja samalla hyvinvointi- ja tulotasoerot alueiden välillä ovat tasoittuneet – Savon Sanomissa yli 100 vuotta sitten esitetty ennustus perikatoa kohti kulkevasta yhteiskunnasta ei ole toteutunut. Kuten taloustieteen valtavirrassa kulkeva usklassinen talousteoriat ennustaa, köyhät alueet ovat saavuttaneet rikkaita alueita (KANGASHARJU 1998, LOIKKANEN ET AL. 2005). Markkinaehtoinen tuloerojen tasoittuminen oli nopeaa sotien jälkeen, mutta hidastui ja jopa pysähtyi 1980-luvulla. Viimeisimpien tarkastelujen mukaan tasoittuminen on jatkunut 2000-luvulla (TUOMAALA 2016, OKKO 2019).

Markkinavetoisen kehityksen ohella myös verotus ja tulonsiirrot tasaavat alue-eroja. Käytettävissä olevilla tuloilla mitatut alue-erot ovat pienempiä kuin erot bruttokansantuotteessa asukasta kohti. Jos asumiskustannusten erot huomioitaisiin, alue-erot näyttäytyisivät vielä pienempinä (TERVO 2019).

Muuttoliike on ja on aina ollut tärkeässä roolissa alueiden kehityksessä. Muuttoliike on dynaaminen, alueita uudistava voima. Alueille muutetaan ja niiltä muutetaan pois. Ihmisiä muuttaa maan sisällä ja maiden välillä. Muuttoliikkeen ohella alueen väestökehitykseen vaikuttavat syntyneisyys ja kuolleisuus eli luonnollinen väestönkehitys.

Kasvatvat alueet identifioidaan tyypillisesti alueina, joille ihmiset muuttavat ja taantuvat alueet alueina, joissa taas

lähtömuutto on suurta. Kaikki alueet kokevat kuitenkin sekä lähtö- että tulo- muuttoa – nettomuutto on vain pieni osa kokonaisuudesta. Tämä artikkeli keskittyy tarkastelemaan seutujen välistä muuttoliikettä ja osoittaa, että laajenevat alueet Suomessa eli Helsingin seutu ja korkeakoulukaupunkiseudut kasvavat ennen kaikkea pienen lähtömuuton, ei suuren tulomuuton takia. Pitovoima ratkaisee.

VÄESTÖKEHITYSERITYYPPISILLÄ SEUDUILLA 2000-LUVULLA

Seuraavassa tarkastellaan seutukuntapohjaisesti 2000-luvun alueellista väestökehitystä. Seutukunnat koostuvat useista saman toiminnallisen alueen muodostavista kunnista. Ne eivät täytä kaikkia toiminnallisten alueiden kriteerejä, mutta ne edustavat tänä päivänä paikallisia työmarkkina- ja asiointialueita selvästi paremmin kuin yksittäiset kunnat.

Tilastoanalyysissa käytetään mukailen MDI:N (2016) laatimaa seutukuntien tyypittelyä siten, että kaupunkiseutukunnat luokitellaan neljään ryhmään ja maaseudun seutukunnat kahteen. Kaupunkiseutujen luokittelu perustuu kaupunkiverkkotutkimuksen tyypittelyyn, ja maaseutumaisten seutukuntien luokittelu on saatu soveltamalla Tilastokeskuksen kuntaluokittelua seututasolle. Tiedot ovat peräisin Tilastokeskuksen StatFin-tilastotietokannasta, josta ne on aggregoitu tarkasteltaviin kuuteen seutukuntaryhmään.

Oheisissa kuvioissa 1-6 tarkastellaan 2000-luvun väestökehitystä kuudessa seutukuntaryhmässä ja erityisesti sitä, miten kehitys on jakautunut maassamuuton (tulomuutto – lähtömuutto), siirtolaisuuden (maahanmuutto – maastamuutto) ja luonnollisen väestökehityksen (syntyneisyys – kuolleisuus) kesken. Luvut ovat keskimääräisiä vuosittaisia prosenttimuutoksia, joissa

absoluuttiset luvut on suhteutettu seutukunnan väestömäärään.

Kuudesta seuturyhmästä vain laaja metropolialue sekä monipuoliset korkeakoulupaikkakunnat ovat olleet 2000-luvulla kasvu-uralla, neljän muun seuturyhmän eli myös maakuntaveturien sekä kakkos- ja pikkukaupunkien menettäessä väestöään. Supistuvien alueiden menetykset ovat kasvaneet 2010-luvulla eli alueellinen keskittyminen on kiihtynyt.

Väestön alueellinen keskittyminen on kiihtynyt 2010-luvulla.

Kuviot osoittavat alenevan trendin luonnollisessa väestökehityksessä, mikä seuraa ennen kaikkea syntyvyyden laskusta. Negatiivinen kehitys on voimakkainta ikärakenteeltaan epäedullisella maaseudulla ja pienempien kaupunkien seuduilla, mutta aleneva trendi näkyy selvästi myös Helsingin ja muiden korkeakoulupaikkojen seuduilla. Jälkimmäisillä alueilla tultiin viime vuonna jo negatiiviselle puolelle. Neljässä muussa seuturyhmässä luonnollinen väestökehitys on ollut miinuksella koko periodin, mutta myös näillä alueilla negatiivinen kehitys voimistui trendinomaisesti 2010-luvulla.

Maahanmuutto on vaikuttanut positiivisesti väestönkehitykseen kaikilla alueilla koko 2000-luvun ajan. Kahdessa pienempien kaupunkiseutujen ja kahdessa maaseudun ryhmässä vain siirtolaisuus on kasvattanut väestöä, muiden väestömuutoskomponenttien vetäessä kehitystä alaspäin. Helsingin seutu kuitenkin hyötyy maahanmuutosta eniten myös suhteellisesti tarkastellen.

Kuvion ehkä merkittävin havainto on se, miten tärkeä maan sisäinen muuttoliike on eri alueiden väestökehitykselle –

MAASSAMUUTTO ELI MAAN SISÄINEN MUUTTOLIIKE VAIKUTTAA NYKYÄÄN ENITEN ERI ALUEIDEN VÄESTÖKEHITYKSEEN.

joko hyvässä tai pahassa. Kolmesta väestömuutoskomponentista maassamuutto on vaikuttanut voimakkaimmin kunkin seuturyhmän kehitykseen. Maassamuutto on ollut voitollista Helsingin seudulle sekä muille korkeakouluseuduille ja tappiollista neljälle muulle seuturyhmälle.

Helsingin laajalla metropolialueella luonnollinen väestönkasvu oli pitkään sekä maahan- että maassamuuttoa merkittävämpi väestön kasvuvoima, mutta vuoden 2015 jälkeen positiivinen maassamuutto on muodostunut sielläkin tärkeimmäksi muutostekijäksi. Myös monipuolisten korkeakoulukaupunkien ryhmässä maassamuutto on periodin viimeisinä vuosina noussut uudelleen suurimmaksi vaikuttajaksi. Neljässä muussa seuturyhmässä väkimäärä on laskenut maassamuuttotappioiden seurauksena voimakkaimmin koko 2000-luvun.

Maassamuuton suuren roolin takia seuraavassa tarkastellaan lähemmin seutukuntien välistä maassamuuttoa ja sitä, miten tulo- ja lähtömuutto vaihtelevat eri aluetyypeissä.

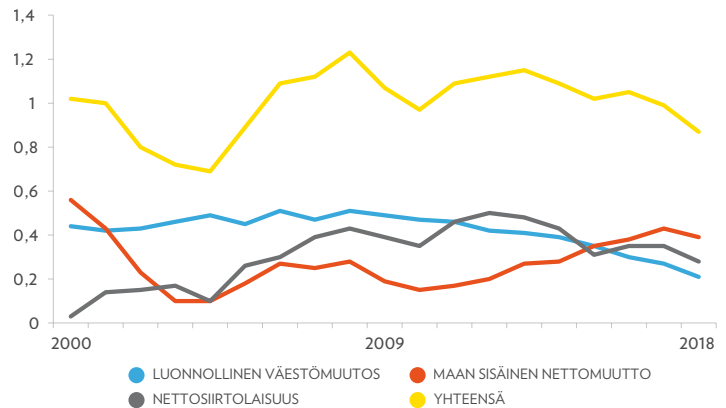
ALHAINEN LÄHTÖMUUTTO RATKAISEE

Vaihdettaessa asuntoa useimmiten liikutaan vain oman kunnan sisällä. Esimerkiksi vuoden 2016 muutoista koko maan tasolla 68 prosenttia tapahtui kunnan sisällä ja 13 prosenttia seutukunnan sisällä. 19 prosenttia suuntautui seutukunnan ulkopuolelle. Alue-erot näissä osuuksissa ovat suuria, erityisesti kahden viimeksi mainitun muuttotapahtuman osalta. Metropolialueen muutoista oman seutukunnan ulkopuolelle suuntautui vain 12 prosenttia, kun maaseudun kahdessa alueryhmässä osuus oli noin 35 prosenttia ja pienemmillä kaupunkiseuduillakin noin 27 prosenttia.

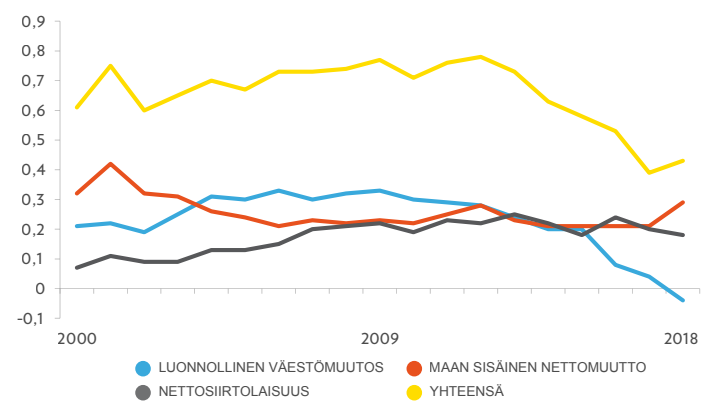
Maan sisäistä muuttoliikettä tilastoidaan ja tarkastellaan perinteisesti kuntien välisinä virtoina. Näissä muuttotapahtumissa on useimmiten kuitenkin kyse vain asunnon vaihdosta saman

Väestökehitys eri tyyppisissä seutukunnissa 2000–2018: väestömuutoskomponenttien vuosittaiset prosenttimuutokset

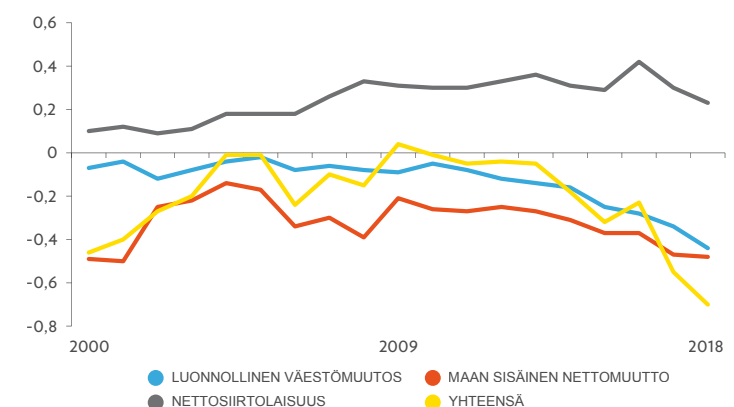
Kuvio 1. Metropolialue, 4 seutukuntaa

Kuvio 2. Monipuoliset korkeakouluseudut, 10 seutukuntaa

Kuvio 3. Maakuntaveturit, 8 seutukuntaa

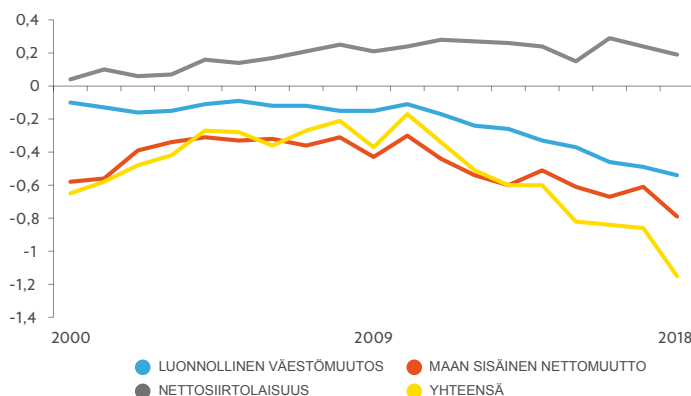

Lähde: Tilastokeskus väestötalastot (StatFin).

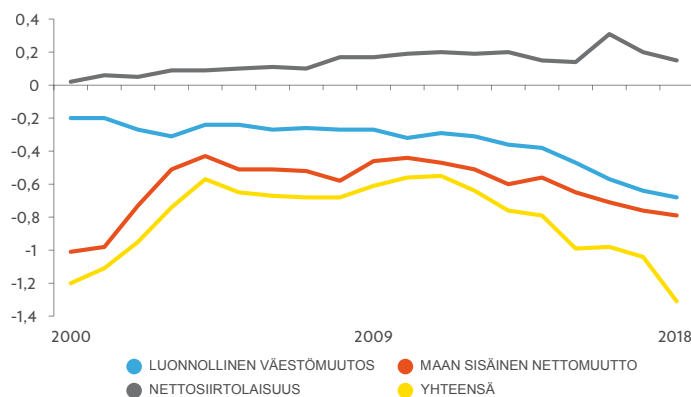
VUOSINA 2000–2016 MAASSAMUUTTO LISÄSI PÄÄKAUPUNKISEUDUN JA MONIPUOLISTEN KORKEAKOULUPAIKKAKUNTIEN VÄESTÖÄ YHTEENSÄ 176 000 HENGELLÄ.

Väestökehitys eri tyyppisissä seutukunnissa 2000–2018:
väestömuutoskomponenttien vuosittaiset prosenttimuutokset

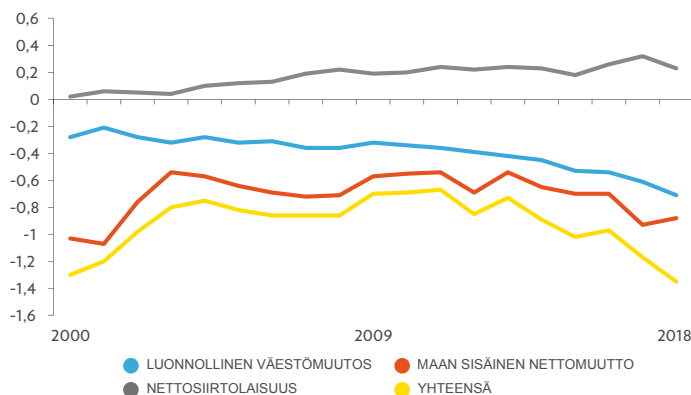
Kuvio 4. Kakkos- ja pikkukaupungit, 14 seutukuntaa

Kuvio 5. Taajaan asuttu maaseutu, 14 seutukuntaa

Kuvio 6. Maaseutumainen seutu, 19 seutukuntaa

Lähde: Tilastokeskus väestötilastot (StatFin).

paikallisen työmarkkina-alueen sisällä. Esimerkiksi helsinkiläisen muuttaessa Espooseen tai jyvaskyläläisen Muurameen tyypillisesti vain asunto vaihtuu. Sen sijaan seutukuntarajojen ylittäviin työvoiman muuttotapahtumiin todennäköisemmin sisältyy myös työpaikan vaihdos.

Oheinen maassamuuttoa tarkasteleva taulukko 1 esittää lähtö- ja tulomuuton osalta sekä seutukuntarajat että vain kuntarajat ylittävät muutot. Nettomuuttoluvut ovat samoja kummassakin tapauksessa. Valitettavasti Tilastokeskukselta on saatavissa seutukuntien väliset muuttotiedot vain ajanjaksolta 2000–2016 muttei enää vuosilta 2017 eikä 2018, minkä takia kahden viimeisen vuoden tiedot jäävät puuttumaan seutukuntamuutoissa. Eri ajanjaksojen takia myös nettomuuttoluvut poikkeavat toisistaan hieman.

Laaja metropolialue ja suuret korkeakoulupaikkaseutukunnat ovat 2000-luvulla kasvaneet maan sisäisen muuttoliikkeen seurauksena keskimäärin 0,26 – 0,27 prosenttia vuodessa (taulukko 1). Prosenttiluvut tuntuvat pieniltä, mutta käännettäessä ne ihmisten lukumääräksi nähdään näiden suurimpien kaupunki-seutujen väkimäärän kasvaneen muuttovoiton seurauksena keskimäärin 9 200 asukkaalla vuodessa koko 2000-luvun. Kokonaisuudessaan laajan metropolialueen ja monipuolisten korkeakoulupaikkakuntien väestömäärä kasvoi vuosina 2000–2016 176 000 ihmisellä maan sisäisen muuttoliikkeen tuloksena eli suunnilleen yhden Jyvaskylän seudun verran. Muut neljä seuturyhmää menettivät vastaavasti saman verran väestöään.

Bruttoluvut muuttoliikkeessä ovat näitä nettolukuja huomattavasti suurempia: ihmisiä muuttaa molempiin suuntiin kuntien ja seutukuntien välillä aina monikymmenkertaisesti nettotulemaan nähden. Bruttomuuttolukui-

PÄÄKAUPUNKISEUDUN VÄESTÖKASVUN TAUSTALLA ON PIKEMMINKIN ALHAINEN LÄHTÖMUUTTO KUIN KORKEA TULOMUUTTO.

hin liittyy universaali havainto tulo- ja lähtömuuton vahvasta suhteesta. Kun tulomuuttoaste on suuri, on sitä lähtömuuttoastekin, ja päinvastoin. Niiden väliset korrelaatiot liikkuvat Suomesakin + 0,8:n ja + 0,9:n välillä (TERVO 2016a). Ilmiön syytä ei tunneta tarkkaan, mutta sitä on selitetty esimerkiksi ketjuuksella, jossa poismuuttaneilta vapautuu työpaikkoja ja asuntoja tulokkailla.

Myös muuttoalittiuden kasvu kerran jo muuttaneilla voi selittää asiaa: muuttamisesta tulee opittu strategia, johon kerran jo muuttaneet turvautuvat helposti. Opiskelu selittää myös ilmiötä: opiskelupaikkakunnalle muutetaan ja usein valmistumisen jälkeen muutetaan pois. Lähtö- ja tulomuuton vahvasta yhteydestä huolimatta muuttoprosessit synnyttävät johdonmukaisesti pieniä eroja, jotka johtavat joko positiiviseen tai negatiiviseen muuttosaldoon alueilla.

Kuntien välistä muuttoa tarkasteltaessa tulomuuton nähdään olevan suurinta pääkaupunkiseudulle (5,85 %). Seutukuntarajat ylittävä tulomuutto Helsingin seudulle jää kuitenkin tätä paljon pienemmäksi (2,45 %). Helsingin seudulla muutetaan paljon, mutta suurin osa muutoista toteutuu seutukunnan sisäisinä.

Taulukko 1 osoittaa, ehkä vastoin yleistä käsitystä, että seutukuntarajat ylittävä tulomuutto jää Helsingin seudulla pienemmäksi tarkastelluista kuudesta seutukuntaryhmästä. Maaseudulkin muutetaan suhteellisesti katsoen enemmän kuin Helsingin seudulle.

Lähtömuuttoa osoittavat luvut selittävät, miksi Helsingin seutu eri alueryhmistä kuitenkin hyötyy eniten maasamuutosta: metropolialueen alueen lähtömuutto on vain 2,19 prosenttia vuodessa, eli pääkaupunkiseudulta muutetaan vain vähän pois. Siis kun muutoliikettä tarkastellaan seutukuntien välisenä, sekä tulo- että lähtömuuttoasteet jäävät Helsingin seudulla pieniksi.

Taulukko 1. Tulo-, lähtö- ja nettomuutto seutukuntatyypeittäin 2000-luvulla; keskimääräiset vuosittaiset prosenttimuutokset

Seutukuntatyyppi (suluissa seutukuntien lukumäärä)	Maassamuutto seutukuntien välillä 2000–2016 (suluissa kuntien välillä 2000–2018)			Väkiluku (tuhansia)	
	Tulo	Lähtö	Netto	2000	2018
A Laaja metropolialue (4)	+2,45 (+5,85)	-2,19 (-5,57)	+0,26 (+0,27)	1461	1751
B Monipuoliset korkeakoulupaikkaseudut (10)	+3,33 (+5,42)	-3,08 (-5,16)	+0,25 (+0,26)	1774	1998
C Maakuntaveturit (8)	+3,09 (+3,79)	-3,40 (-4,12)	-0,30 (-0,32)	593	573
D–E Kakkos- ja pikkukaupungit (14)	+2,97 (+3,89)	-3,41 (-4,36)	-0,45 (-0,48)	629	574
M1 Taajaan asuttu maaseutu (14)	+3,33 (+3,76)	-3,93 (-4,38)	-0,60 (-0,61)	357	310
M2 Maaseutumainen seutu (19)	+3,06 (+3,70)	-3,75 (-4,41)	-0,69 (-0,71)	367	313
Suomi	+3,00 (+4,98)	-3,00 (-4,98)	+/-0,00 (+/-0,00)	5181	5518

Lähde: Tilastokeskus väestötilastot (StatFin).

Ratkaisevaa on alhainen lähtömuutto, joka on Helsingin seudun väestökasvun taustalla, ei niinkään korkea tulomuutto. Sama ilmiö lievempänä toteutuu myös monipuolisilla korkeakouluseuduilla. Niilläkin seutukuntarajat ylittävä lähtömuutto jää verraten pieneksi.

Taulukko 1 osoittaa, että maaseudun ja pienten kaupunkien seutukuntiin muutetaan paljon: myös ”vastavirtaan” kuljetaan yllättävänkin paljon. Yli kolmen prosentin tulomuuttoasteista huolimatta nämä seudut kuitenkin jäävät muuttotappioalueiksi, sillä niiltä muutetaan pois vielä tätä enemmän. Pienemmät kaupunkiseudut ja maaseutualueet eivät kykene pitämään väestöstään kiinni sillä tavoin kuin vahvat kaupunkiseudut.

TARJONTAJOHTEINEN KASVU VETÄÄ KEHITYSTÄ SUURILLA KAUPUNKISEUDUILLA

Kasvavien kaupunkiseutujen taustalla on yhä enemmän mekanismi, jossa työpaikat seuraavat ihmisiä (ØSTBYE ET AL. 2019, TERVO 2016b). Suurilla, dynami-

silla kaupunkiseuduilla kasvu on tarjontajohteista. Alueellinen kilpailukyky edellyttää osaavia ihmisiä, innovaatio-kykyä, hyvää saavutettavuutta ja keskitymiä. Kasvu lähtee osaavista, luovista ihmisistä, jotka hakevat miellyttäviä asuin ympäristöjä. Menestyvä kaupunkialue panostaa veto- ja pitovoimansa kehittämiseen. Ihmiset haluavat asua viihtyisillä alueilla, ja heidän preferenssinsä ajavat alueellista muutosta. Yritykset seuraavat ihmisiä saadakseen osaavia työntekijöitä ja tarjotakseen palveluita alueen kasvavalle väestölle. Normitalouden perustuva vastakkainen mekanismi, jossa ihmiset seuraavat työpaikkoja, on menettämässä merkitystään aluetalouksien tärkeimmässä eli luovassa osassa.

Kaupungistuminen levittää kaupunkien ympäristöön sekä ”varjoa” että ”valoa”. Vaikka maaseutu on väestökatoalue, TERVON YM. (2018) tutkimuksen mukaan kaupungistumisella ei ole ollut enää vaikutusta irrallaan kaupunkijärjestelmästä olevan maaseudun kehitykseen. Syvän maaseudun negatiivinen

väestökehitys ei seuraa kaupungistumisesta. Kaupunkien kasvulla on sen sijaan vaikutuksia maaseudun paikalliskeskusiin ja kaupunkien läheiseen maaseutuun. Leviämisvaikutukset dominoivat vähiten kaupungistuneissa maakunnissa ja supistumisvaikutukset pisimmälle kaupungistuneissa maakunnissa.

Suurilla, dynaamisilla kaupunkiseudulla työpaikat seuraavat ihmisiä eikä vanhaan tapaan päinvastoin.

LOPPUPÄÄTELMÄ

Suurten kaupunkialueiden asukasmäärä on kasvanut viime vuosina nopeasti pienempien kaupunkialueiden ja maaseudun menettäessä väestöään. Metropolialueella ja kymmenellä muulla muniipuolisella korkeakouluseudulla väestö on lisääntynyt yli puolella miljoonalla ja muilla alueilla vähentynyt lähes 180 000 asukkaalla 2000-luvulla. Vaikka kaupungistuminen on ollut jo kauan jatkunut prosessi, kehitys näyttää kiih-

tyneen viime vuosina. Leimaa-antavaa nykykehityksessä on se, että vain suuret kaupunkiseudut pärjäävät.

Maassamuutto on ollut merkittävässä roolissa aluekehityksen muovajana. Sen merkitys on myös kasvanut viime vuosina. Vain suuret kaupunkiseudut ovat hyötäneet maassamuutosta. 2000-luvulla väestöä on siirtynyt Helsingin seudulle ja suurten korkeakoulu-kaupunkien seuduille muilta alueilta lähes neljän pienemmän kaupunkiseudun keskimääräisen väestömäärän verran. Kasvun takana on pikemminkin alhainen lähtömuutto kuin korkea tulomuutto. Suurten kaupunkiseutujen pitovoima 2000-luvulla on ollut vahva.

Aluepoliittisessa keskustelussa on usein esitetty alueellisen tasapainon heikkenevän kaupungistuvassa Suomessa. Autioituminen ja ikääntyminen ovat suuria ongelmia monilla seuduilla, mutta kaupungistumiskehitys itsessään ei ole johtanut suuriin tulotasoihin tai hyvinvointieroihin alueiden välillä, vaan päinvastoin (TERVO 2019).

On luontevaa ajatella, että ihmiset asuvat siellä missä he voivat parhaiten, eri tekijät huomioiden. Poikkeamat alu-

eellisessä epätasa-arvossa kuroutuvat nopeasti umpeen sopeutusmekanismien kautta, joista muuttoliike on keskeisimpiä. Työpaikkojen puutetta korvaavat esimerkiksi halvempi asuminen tai omalta kannalta mukava elinympäristö. Talouden hitaat sopeutumisprosessit, ennen kaikkea asuntomarkkinoilta seuraavat liikkuvuuden esteet voivat kuitenkin estää tai hidastaa tasapainoon pääsyä.

Hyvä aluekehitys voi olla ja onkin erilaistuvaa, mutta ei eriarvoistavaa. Hyvinvointi-Suomi tarvitsisi kuitenkin sekä vahvoja, kasautumishyötyihin nojaavia kaupunkitalouksia että elävien kylien maaseutu-Suomea.¹ ■

Viite

¹ Näkymiä alueiden ja kaupunkiseutujen kehitykseen on tarkasteltu lähemmin BEMINE-hankkeen loppuraportissa (Mäntysalo ym. 2019), johon myös tämä artikkeli osin perustuu. Hanke oli osa Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen Kaupungistuva yhteiskunta-ohjelmaa.

Kirjallisuus

- KANGASHARJU, A. (1998), Regional Economic Differences in Finland: Variations in Income Growth and Firm Formation, Pellervo Economic Research Institute, Publications 17.
- KRUGMAN, P. (1991), Increasing Returns and Economic Geography, *Journal of Political Economy*, 99, 483–499.
- LOIKKANEN, H.A. & RIIHELÄ, M. & SULLSTRÖM, R. (2005), Regional Income Convergence and Inequality in Boom and Bust: Results from Micro Data in Finland 1971–2000, teoksessa Felsenstein, D. & Portnov, B. A. (Eds.): *Regional Disparities in Small Countries*, Heidelberg: Springer, 109–127.
- MDI (2016), Alueprofiilit 2016, Vaasa: Aluekehittämisen konsulttitoimisto.
- MÄNTYSALO, R. & KANNINEN, V. & PURKATHOFER, E. & KOSTE, O.-W. (toim.) (2019), Kaupunkiseudut: Ristiinvalotuksia ja rajanylityksiä – BEMINE-hankkeen loppuraportti, Aalto-yliopiston julkaisusarja CROSSOVER, 3/2019.
- OKKO, P. (2019), Kasvava talous keskittyy mutta tulotasokonvergenssi toimii, teoksessa Jauhiainen S. (toim.): *Aluetalouksia tutkimassa - kehitys, työmarkkinat ja muuttoliike*. Hannu Tervon juhla-kirja, Jyväskylän yliopiston kaupparkeakoulu, 18–25.
- TERVO, H. (2016a), Lähtö- ja tulomuuttoa kaupungistuvassa Suomessa, teoksessa Fritsch M. & Hirvonen T. & Kahila P. (toim.): *Aluetutkimuksen kymmenottelija: Heikki Eskelisen juhla-kirja*, Kirjokansi, 118–132.
- TERVO, H. (2016b), Do People Follow Jobs or Do Jobs Follow People? The Case of Finland in an International Context, *Journal of Regional Analysis and Policy*, 46, 95–109.
- TERVO, H. (2019), Kaupungistuminen kiihtyy – säilyykö alueellinen tasapaino? *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115, 254–262.
- TERVO, H. & HELMINEN, V. & REHUNEN, A. & TOHMO, T. (2018), Onko urbanisaatio maaseudun turma? Kaupunkien väestönkasvun vaikutukset erityyppisen maaseudun väestökehitykseen Suomessa ajanjaksolla 1990–2015, *Yhteiskuntapolitiikka*, 83, 258–271.
- TUOMAALA, E. (2016), Seutukuntien väliset tuloerot ovat kaventuneet 2000-luvulla, *Tieto & Trendit* 1/2016.
- ØSTBYE, S. & MOILANEN, M. & TERVO, H. & WESTERLUND, O. (2018), The Creative Class: Do Jobs Follow People or Do People Follow Jobs?, *Regional Studies*, 52, 745–755.